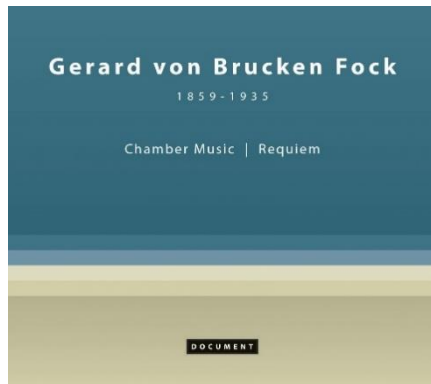

Gerard von Brucken Fock - Chamber Music & Requiem

© Siebe Riedstra, februari 2013

Pianowerken: Impromptus op. 27 nrs. 7 & 8 - Intermezzo op. 27 nr. 3 - Laag water aan de Schelde op. 12 nr. 2 - Moments musicaux op.11

Liederen: Berceuse d'Armorique - A quoi bon entendre - L'idéal op. 28 nr. 4 - Les Cigales op. 28 nr. 1 - En lisant - L'Evangile op. 28 nr. 3

Altviolsonate: Irene Maessen (sopraan), Edith van Moergestel (altviool), Marianne Boer (piano)

Requiem: Nelly van der Spek (sopraan), Jannetje Blok (sopraan), Joke de Vin (alt), Wouter Goedhart (tenor), Max van Egmond (bariton), Groot Omroepkoor, Radio Filharmonisch Orkest o.l.v. Hans Vonk

Document DOC 1101 • (2 cd's)

www.documuziekproductie.nl

Opname: december 2009, januari en december 2010, Zeeuwse Concertzaal, Middelburg;
8 december 1978, Studio te Hilversum (Requiem)

Bernard Zweers en Johannes Verhulst kennen we door straatnamen die naar hen vernoemd zijn, en niet alleen in de buurt van het Amsterdamse Concertgebouw. Maar Gerard von Brucken Fock? In Heemstede heb je de von Brucken Focklaan - daar woonde hij lange tijd en hij is er overleden. Het cd-boekje opent met de volgende tekst:

Deze dubbel-cd is ontstaan ter gelegenheid van het 75ste sterfjaar van de Zeeuwse kunstenaar Gerard von Brucken Fock (1859-1935). Als componist, pianist, altviolist, schilder, illustrator, dichter en evangelist is deze opmerkelijke persoonlijkheid zijn leven lang op zoek geweest naar zijn bestemming. Niet alleen bewoog zijn interesse zich gedurende zijn gehele leven tussen religie en kunst, maar ook in de meest letterlijke zin van het woord leek hij nergens rust te vinden. Hij verhuisde van de ene plaats naar de andere, zijn aandacht steeds verleggend van de ene kunst naar de

andere. De kleurrijke Von Brucken Fock kan als het prototype van een 'romantische geest' worden beschouwd.

Van alle kunsten voelde hij zich met de muziek het meest verbonden. Ten gevolg daarvan is het in zijn levensherinneringen in het bijzonder de musicus die naar voren treedt; in deze hoedanigheid kreeg hij ook de meeste erkenning tijdens zijn leven. Om een goede indruk van de componist te krijgen is het noodzakelijk zijn achtergrond te kennen, daarom zal hier een schets van zijn leven en activiteiten worden gegeven, evenals informatie over de composities en de waardering van het werk van Gerard von Brucken Fock na diens dood.

Die belofte wordt meer dan waargemaakt. Dit is een schitterend verzorgde uitgave met een prachtig boekje, waarin veel foto's en een uitgebreide verantwoording. Een en ander is het geesteskind van Okke Dijkhuizen, jarenlang de drijvende kracht achter de klassieke muziekactiviteiten van de Evangelische Omroep. Op orgelgebied heeft hij al veel machtige daden op zijn naam staan, en zijn expertise komt hem hier goed van pas. Zijn kennis van de omroeparchieven, zoals opgeslagen in het Instituut voor Beeld en Geluid te Hilversum, zette hem op het spoor van de enige opname van het *Requiem* van deze componist. Logisch om daar een aantal werken aan toe te voegen die representatief zijn voor een oeuvre, dat bij zijn leven uitgegeven werd door de Amsterdamse muziekuitgeverij G. Alsbach & Co, in lang vervlogen tijden een begrip in muziekminnend Nederland.

Gerard Von Brucken Fock was van adel - voor de verandering nu eens geen verarmde tak. Een aardig detail is dat zijn vader nog gewoon Fock heette, maar dat deftig klinkende Von Brucken er aan toevoegde. Dat hij niet hoefde te ploeteren voor zijn inkomen bezorgde hem een luxeprobleem: om goed te kunnen componeren schijn je tegenslag te moeten ondervinden. Gerard zorgde daar zelf voor. Na een gedegen opvoeding en een hoogwaardige conservatoriumstudie werd hij als componist geplaagd door het besef dat zijn kunst niets te maken had met de maatschappelijke werkelijkheid. Daar kwam nog iets bij: hij had een oudere broer die grote muzikale kwaliteiten bezat, Emile. Vader Fock stak zijn voorkeur voor de prestaties van Emile niet onder stoelen of banken. Voor Gerard volgde een leven van onrust, waarin hij echter altijd weer terug kon vallen op zijn fortuin en zijn eveneens adellijke echtgenote. Verschillende malen probeerde Gerard van zijn geld af te komen, maar zijn bankiers waren andere inzichten toegedaan. Het echtpaar trok van de ene plaats naar de andere, van Zeeland naar Amsterdam en Parijs, en van Aerdenhout naar Berlijn. Tenslotte vestigde hij zich in 1920 in Heemstede, waar hij tot zijn eigen verrassing bleef wonen. Daar voltooide hij ook zijn *Requiem*, een werk waaraan hij al in 1888 was begonnen.

De lijst van Gerards werken die door Alsbach werden uitgegeven is aanzienlijk, en we mogen vermoeden dat de financiële onafhankelijkheid van de componist daaraan een handje heeft meegeholpen. Maar het aardige van zo'n commerciële uitgave is natuurlijk ook dat de verkoopcijfers voor zichzelf spreken. De *Moments musicaux op. 11* schreef hij in 1891, toen zijn moeder ernstig ziek was en kwam te overlijden. Zelf merkte hij daarover op: *Ik componeerde in dien tijd mijn Vijf Moments musicaux, ik denk toch onder den indruk van haar toestand, waardoor ze een bijzondere gevoeligheid kregen. Dit werk is dan ook veel gekocht, meer dan andere van mij.* Een ander werk dat hardnekkig probeert repertoire te behouden, is de impressie voor piano *Laag water aan de Schelde* - pianospelen en schilderen riepen bij Fock dezelfde beelden op.

Fock bespeelde de altviool, en dus danken we aan hem met grote waarschijnlijkheid de eerste Hollandse romantische altvioolsonate. Goede altvioolsonates zijn schaars, en dit is vakwerk. In stijl

vergelijkbaar met die van tijdgenoot en vriend Julius Röntgen. Wat betreft de liederen: Fock was de eerste in Nederland die Franse poëzie toonzette.

Aan de opname van het *Requiem* is een aardige anekdote verbonden, want als ik me goed herinner was die de reden dat Hans Vonk al na een jaar opstapte als chef-dirigent van het Radio Filharmonisch Orkest. Radio-orkesten worden geregeerd door de wetten van het nog nooit vertoonde repertoire. Het ijzeren repertoire is een zeldzame verschijning, en dat frustreert musici en dirigenten tot ze er gek van worden. Toen Hans Vonk erachter kwam dat hij als chef erg weinig te zeggen zou hebben over de repertoirekeuze was zijn conclusie snel getrokken. Wegwezen uit Hilversum, waar concurrerende omroepen onderscheidend aan bod moesten komen. In zijn eigen woorden: *Iedere minkukel had zijn eigen programma, en die kwamen met de meest merkwaardige stukken aankomen die ik dan moest uitvoeren. Weer de Derde symfonie van meneer Vermeulemans of zoiets.*

Trekt u nu niet de conclusie dat Hans geen onbekende muziek wilde dirigeren, want dat is pertinent onwaar. Alle grote werken van Peter Schat zijn door hem in première gebracht, en gelooft u me, dat is geen sinecure. Een andere fout die op het internet een eigen leven is gaan leiden is de verbintenis van Vonk als chef-dirigent van het Radio Filharmonisch Orkest. Wikipedia noemt 1983-89, en dat jaartal is links en rechts klakkeloos overgenomen. Helaas is het volkomen onjuist. Vonk volgde in 1978 Jean Fournet op als chef-dirigent. Precies een jaar later legde hij die functie neer, om bovengenoemde reden - de opname van het *Requiem* van Von Brucken Fock vond plaats in december 1978. Toeval of niet, het heeft de kwaliteit van deze opname, die in de studio - zonder publiek - gerealiseerd werd, niet nadelig beïnvloed. Een bijzondere vermelding verdient de op vleugels gedragen bijdrage van Max van Egmond. In het Agnus Dei stijgt Gerard von Brucken Focken boven zichzelf uit. Een waardig document dat in zijn uniciteit maar weer eens bewijst dat Hilversum in de geschiedschrijving van ons muzikleven een onuitwisbare rol heeft gespeeld. Hoewel de recente ontwikkelingen het begrip onuitwisbaar wel een heel cynische bijklank geven. De *rücksichtslose* opheffing van de muziekbibliotheek van het Muziekcentrum van de Omroep betekent dat we werken als het *Requiem* van Von Brucken Fock kunnen vergeten. Het unieke uitvoeringsmateriaal is vanaf heden aan de pissebedden overgeleverd.

Gelukkig zijn er altijd idealistische muzikanten die zich inspannen voor vergeten muziek. In kleine bezettingen zijn de kansen groter, en de opnamen gemakkelijker te realiseren. Hier is een mooie selectie van von Brucken Focks pianomuziek, liederen en kamermuziek vastgelegd in exemplarische uitvoeringen en opnamen. De optelsom is een schitterende dubbel-cd, die zijn kracht ontleent aan de combinatie van historisch materiaal, ongebreidelde speeldrift en ontembare nieuwsgierigheid. Hulde!